

Συλλογή της Νομολογίας

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΓΕΝΙΚΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (πρώτο τμήμα)

της 8ης Μαρτίου 2023*

«ΕΓΤΕ και ΕΓΤΑΑ – Δαπάνες αποκλειόμενες από τη χρηματοδότηση – Δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν από τη Βουλγαρία – Μέτρα προώθησης – Έκθεση έρευνας της OLAF – Εκκαθάριση ως προς τη συμμόρφωση – Υποχρέωση αιτιολογήσεως»

Στην υπόθεση T-235/21,

Δημοκρατία της Βουλγαρίας, εκπροσωπούμενη από τις T. Mitova και L. Zaharieva,

προσφεύγουσα,

κατά

Ευρωπαϊκής Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τις G. Koleva, J. Aquilina και A. Sauka,

καθής,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα),

συγκείμενο, κατά τις διασκέψεις, από τους H. Kanninen, πρόεδρο, N. Róltorak (εισηγήτρια) και M. Stancu, δικαστές,

γραμματέας: G. Mitrev, διοικητικός υπάλληλος,

έχοντας υπόψη την έγγραφη διαδικασία,

κατόπιν της επ' ακροατηρίου συζητήσεως της 27ης Σεπτεμβρίου 2022,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με την προσφυγή που άσκησε δυνάμει του άρθρου 263 ΣΛΕΕ, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας ζητεί την ακύρωση της εκτελεστικής αποφάσεως (ΕΕ) 2021/261 της Επιτροπής, της 17ης Φεβρουαρίου 2021, για τον αποκλεισμό από τη χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ορισμένων δαπανών που πραγματοποιήθηκαν από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του Ευρωπαϊκού

* Γλώσσα διαδικασίας: η βουλγαρική.

Γεωργικού Ταμείου Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) και του Ευρωπαϊκού Γεωργικού Ταμείου Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ) (ΕΕ 2021, L 59, σ. 10, στο εξής: προσβαλλόμενη απόφαση), καθόσον αφορά ορισμένες δαπάνες που πραγματοποιήθηκαν από τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας.

Ιστορικό της διαφοράς

Διοικητική διαδικασία

- 2 Με την επιστολή Ares(2016) 6881454, της 4ης Ιανουαρίου 2017, η Γενική Διεύθυνση (ΓΔ) Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ζήτησε από τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας να της διαβιβάσει τα σχόλιά της επί πληροφοριών που είχε κοινοποιήσει η Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) στο πλαίσιο της έρευνας INT/2016/101/BG (στο εξής: κοινοποίηση των διαπιστώσεων). Κατ' ουσίαν, η εν λόγω έρευνα καταδείκνυε ότι πραγματοποιήθηκαν μη προσηκουσες καταβολές κονδυλίων της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως αποτέλεσμα άσκησης δόλιων δραστηριοτήτων. Ως εκ τούτου, η ΓΔ Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης επισήμανε στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας ότι η επιλεξιμότητα για χρηματοδότηση από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Εγγυήσεων (ΕΓΤΕ) όλων των δαπανών που σχετίζονται με τα προγράμματα που υλοποιήθηκαν από τον/την [εμπιστευτικό]¹ ετίθετο εν αμφιβόλω. Κατά συνέπεια, η ΓΔ Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης υπογράμμισε ότι, σύμφωνα με το άρθρο 52 του κανονισμού (ΕΕ) 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2013, σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαχείριση και την παρακολούθηση της κοινής γεωργικής πολιτικής και την κατάργηση των κανονισμών (ΕΟΚ) αριθ. 352/78, (ΕΚ) αριθ. 165/94, (ΕΚ) αριθ. 2799/98, (ΕΚ) αριθ. 814/2000, (ΕΚ) αριθ. 1290/2005 και (ΕΚ) αριθ. 485/2008 του Συμβουλίου (ΕΕ 2013, L 347, σ. 549), εξέταζε τη δυνατότητα αποκλεισμού των δαπανών αυτών από την ενωσιακή χρηματοδότηση. Επίσης, συνέστησε στις βουλγαρικές αρχές να αναστείλουν τις πληρωμές στο πλαίσιο κάθε προγράμματος και κάθε συναλλαγής στα οποία συμμετείχε ο/η [εμπιστευτικό], εφόσον είχαν επαρκείς λόγους για να το πράξουν.
- 3 Με την επιστολή Ares(2017) 4323588, της 2ας Μαΐου 2017, η ΓΔ Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης κάλεσε τις βουλγαρικές αρχές να συμμετάσχουν σε διμερή σύσκεψη, σύμφωνα με το άρθρο 34, παράγραφος 2, πρώτο εδάφιο, του εκτελεστικού κανονισμού (ΕΕ) 908/2014 της Επιτροπής, της 6ης Αυγούστου 2014, για τη θέσπιση κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΕ) αριθ. 1306/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου όσον αφορά τους οργανισμούς πληρωμών και άλλους οργανισμούς, τη δημοσιονομική διαχείριση, την εκκαθάριση λογαριασμών, τους κανόνες σχετικά με τους ελέγχους, τις εγγυήσεις και τη διαφάνεια (ΕΕ 2014, L 255, σ. 59), και ενημέρωσε τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας ότι ενέμενε στη θέση της ότι οι διαπιστώσεις της OLAF καταδείκνυαν την ύπαρξη σοβαρών παρατυπιών όσον αφορά τις δαπάνες που μνημονεύθηκαν στη σκέψη 2 ανωτέρω. Διευκρίνισε ότι θα παρείχε, επίσης με επιστολή και μετά την έκδοση της τελικής έκθεσης της OLAF, περαιτέρω πληροφορίες σχετικά με τα διάφορα στάδια που επρόκειτο να ακολουθήσουν στο πλαίσιο της κινηθείσας διαδικασίας εκκαθάρισης. Τέλος, υπογράμμισε ότι, εν αναμονή της έκθεσης αυτής, ενέμενε στη θέση της ότι όλες οι δαπάνες που σχετίζονται με τα προγράμματα τα οποία υλοποιήθηκαν από τον/την [εμπιστευτικό] ήταν επισφαλείς. Η εν λόγω πρώτη διμερής σύσκεψη πραγματοποιήθηκε στις 12 Ιουλίου 2017.

¹ Παραλειπόμενα στοιχεία εμπιστευτικού χαρακτήρα.

- 4 Με την επιστολή Ares(2017) 4417644, της 11ης Σεπτεμβρίου 2017, η ΓΔ Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης διαβίβασε τα πρακτικά της διμερούς σύσκεψης που έλαβε χώρα στις 12 Ιουλίου 2017 στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας και της έθεσε συμπληρωματικές ερωτήσεις. Επίσης, η Επιτροπή ανέφερε ότι έπρεπε να περιμένουν την τελική έκθεση της OLAF προκειμένου να ακολουθήσουν τα επόμενα στάδια της διαδικασίας εκκαθάρισης, ιδίως όσον αφορά την ποσοτική εκτίμηση του κινδύνου για το οικείο Ταμείο που συνδέεται με τις διαπιστωθείσες ελλείψεις. Κατ' εφαρμογήν του άρθρου 34, παράγραφος 9, του κανονισμού 908/2014, η ΓΔ Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης αποφάσισε να παρατείνει κατά τρεις μήνες την εξάμηνη προθεσμία που προβλέπεται στο άρθρο 34, παράγραφος 3, του ίδιου κανονισμού για την κοινοποίηση στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας των συμπερασμάτων στα οποία κατέληξε.
- 5 Με την επιστολή Ares(2018) 329836, της 19ης Ιανουαρίου 2018, η ΓΔ Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης διαβίβασε στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας την τελική έκθεση της OLAF με αριθμό αναφοράς OF/2012/0565/B (στο εξής: πρώτη έκθεση της OLAF). Ενημέρωσε τις βουλγαρικές αρχές ότι θα διοργάνωνε μια δεύτερη διμερή σύσκεψη με αυτές προκειμένου να συζητήσουν για την εν λόγω έκθεση.
- 6 Με την επιστολή Ares(2018) 2319201, της 7ης Μαΐου 2018, η ΓΔ Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης κάλεσε τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας σε δεύτερη διμερή σύσκεψη προκειμένου να συζητηθεί η πρώτη έκθεση της OLAF (στο εξής: δεύτερη πρόσκληση σε διμερή σύσκεψη). Επίσης, η Επιτροπή επισήμανε ότι, κατόπιν αναλύσεως της ανωτέρω έκθεσης, ενέμενε στη θέση της ότι όλες οι δαπάνες που σχετίζονται με τα προγράμματα προώθησης στα οποία συμμετείχε ο/η [εμπιστευτικό] ήταν επισφαλείς. Συνεπώς, συνέστησε στις βουλγαρικές αρχές να μην ανανεώσουν τις πληρωμές σε κανένα από τα προγράμματα στα οποία συμμετείχε ο/η [εμπιστευτικό] και να προβούν σε ανάκτηση των παράτυπων πληρωμών από τους δικαιούχους τους, σύμφωνα με το άρθρο 54 του κανονισμού 1306/2013. Αυτή η δεύτερη διμερής σύσκεψη πραγματοποιήθηκε στις 23 Μαΐου 2018.
- 7 Με την επιστολή Ares (2018) 3168772, της 29ης Ιουνίου 2018, η ΓΔ Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης διαβίβασε τα πρακτικά της δεύτερης διμερούς σύσκεψης στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας. Επίσης, υπενθύμισε ότι κατά τη διάρκεια της εν λόγω σύσκεψης είχαν ζητηθεί πρόσθετες πληροφορίες.
- 8 Με την επιστολή Ares(2018) 451290, της 3ης Σεπτεμβρίου 2018, η ΓΔ Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης διαβίβασε στις βουλγαρικές αρχές την έκθεση της OLAF με αριθμό αναφοράς OF/2016/0390/B5 (στο εξής: δεύτερη έκθεση της OLAF). Η έκθεση αυτή αφορούσε παρατυπίες που διαπράχθηκαν από τον/την [εμπιστευτικό] στο πλαίσιο προγραμμάτων προώθησης που χρηματοδοτούνταν από το ΕΓΤΕ.
- 9 Με την επιστολή Ares(2019) 1300497, της 1ης Μαρτίου 2019, η ΓΔ Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης ζήτησε από τις βουλγαρικές αρχές να παράσχουν πρόσθετες πληροφορίες, σύμφωνα με το άρθρο 34, παράγραφος 5, στοιχείο α', του κανονισμού 908/2014, όσον αφορά την ανάκτηση των ποσών που σχετίζονται με τις δαπάνες που πραγματοποίησε το ΕΓΤΕ στο πλαίσιο εννέα προγραμμάτων προώθησης τα οποία διαπιστώθηκε ότι παρουσιάζουν κίνδυνο για το οικείο Ταμείο, καθώς και σχετικά με την καταγραφή των αντίστοιχων ποσών στο βιβλίο οφειλετών, σύμφωνα με το άρθρο 54 του κανονισμού 1306/2013. Επίσης, επισήμανε ότι, σύμφωνα με το εν λόγω άρθρο, η αίτηση ανάκτησης των ποσών που σχετίζονται με τα προγράμματα που υλοποιήθηκαν από τον/την [εμπιστευτικό] έπρεπε να έχει υποβληθεί το αργότερο 18 μήνες μετά την 19η Ιανουαρίου 2018, ενώ η αίτηση ανάκτησης των ποσών που σχετίζονται με το πρόγραμμα που υλοποιήθηκε από τον/την [εμπιστευτικό] έπρεπε να έχει υποβληθεί το αργότερο 18 μήνες

μετά την 3η Σεπτεμβρίου 2018, ήτοι τις ημερομηνίες κατά τις οποίες η πρώτη και η δεύτερη έκθεση της OLAF (στο εξής, από κοινού: τελικές εκθέσεις της OLAF) είχαν διαβιβαστεί αντιστοίχως στον βουλγαρικό οργανισμό πληρωμών.

- 10 Με την επιστολή Ares(2019) 7043430, της 19ης Νοεμβρίου 2019, η ΓΔ Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης διαβίβασε στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας ανακοίνωση δυνάμει του άρθρου 34, παράγραφος 3, τρίτο εδάφιο, του κανονισμού 908/2014 (στο εξής: επίσημη ανακοίνωση), η οποία ανέλυε, μεταξύ άλλων, τις πληροφορίες που παρασχέθηκαν από τις βουλγαρικές αρχές με την επιστολή υπ' αριθ. 99-129, της 20ής Ιουλίου 2018, την επιστολή 99-162, της 21ης Σεπτεμβρίου 2018, και την επιστολή 53-1-116, της 24ης Απριλίου 2019. Από την ανακοίνωση αυτή προέκυπτε, κατ' ουσίαν, ότι, κατόπιν της διμερούς σύσκεψης της 29ης Μαΐου 2018 και βάσει των πρόσθετων πληροφοριών που της είχαν εν συνεχεία διαβιβαστεί από τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας καθώς και βάσει των τελικών εκθέσεων της OLAF, η Επιτροπή θεωρούσε ότι η χρηματοδότηση εννέα προγραμμάτων προώθησης που υλοποιήθηκαν από τον/την [εμπιστευτικό] και τον/την [εμπιστευτικό] δεν ήταν σύμφωνη με τους εφαρμοστέους κανόνες. Επιπλέον, η Επιτροπή έκρινε ότι, στο μέτρο που δεν είχε κινηθεί καμία διαδικασία ανάκτησης και καταγραφής στο βιβλίο οφειλετών του οργανισμού πληρωμών από τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας, το σύστημα διαχείρισης και ελέγχου της τελευταίας δεν ήταν σύμφωνο με τις απαιτήσεις του δικαίου της Ένωσης και, ως εκ τούτου, υφίστατο κίνδυνος για το οικείο Ταμείο. Επομένως, πρότεινε τον αποκλεισμό ποσού ύψους 7 656 848,97 ευρώ από τη χρηματοδότηση του ΕΓΤΕ.
- 11 Με την υπ' αριθ. 99-170 επιστολή, της 18ης Δεκεμβρίου 2019, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας προσέφυγε στο όργανο συμβιβασμού, σύμφωνα με το άρθρο 40, παράγραφος 1, του κανονισμού 908/2014. Το όργανο συμβιβασμού εξέδωσε γνώμη στις 25 Φεβρουαρίου 2020.
- 12 Με την επιστολή Ares(2020) 4231484, της 12ης Αυγούστου 2020, η ΓΔ Γεωργίας και Αγροτικής Ανάπτυξης διαβίβασε την τελική της γνώμη στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας (στο εξής: τελική γνώμη), με την οποία ενημέρωσε την τελευταία ότι ενέμενε στη θέση που είχε διατυπώσει στην επιστολή Ares(2019) 7043430, της 19ης Νοεμβρίου 2019, και, ως εκ τούτου, πρότεινε τον αποκλεισμό ποσού 7 656 848,97 ευρώ από τη χρηματοδότηση από το ΕΓΤΕ.

Η προσβαλλόμενη απόφαση

- 13 Στις 17 Φεβρουαρίου 2021, η Επιτροπή εξέδωσε την προσβαλλόμενη απόφαση, με την οποία εφάρμοσε, βάσει του άρθρου 52 του κανονισμού 1306/2013, εφάπαξ διόρθωση αποκλείοντας από την ενωσιακή χρηματοδότηση ορισμένες δαπάνες που είχε πραγματοποιήσει η Δημοκρατία της Βουλγαρίας στο πλαίσιο επιχειρησιακών προγραμμάτων συγχρηματοδοτούμενων από το ΕΓΤΕ και το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Αγροτικής Ανάπτυξης (ΕΓΤΑΑ). Κατ' ουσίαν, διαπιστώθηκε ότι, βάσει των διενεργηθέντων ελέγχων, των διμερών συζητήσεων και της διαδικασίας συμβιβασμού, μέρος των δαπανών που δήλωσε η Δημοκρατία της Βουλγαρίας δεν πληρούσε τις προϋποθέσεις για τη χρηματοδότηση από το ΕΓΤΕ, λόγω της μη ανάκτησης των σχετικών δαπανών.
- 14 Κατά συνέπεια, η προσβαλλόμενη απόφαση απέκλεισε από τη χρηματοδότηση της Ένωσης ποσό ύψους 7 656 848,97 ευρώ.

Αιτήματα των διαδίκων

- 15 Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:
- να ακυρώσει την προσβαλλόμενη απόφαση, καθόσον με αυτή της επιβλήθηκε δημοσιονομική διόρθωση σχετική με την έρευνα INT/2016/101/BG συνολικού ποσού ύψους 7 656 848,97 ευρώ·
  - να καταδικάσει την Επιτροπή στα δικαστικά έξοδα.
- 16 Η Επιτροπή ζητεί από το Γενικό Δικαστήριο:
- να απορρίψει την προσφυγή·
  - να καταδικάσει τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας στα δικαστικά έξοδα.

Σκεπτικό

Επί του παραδεκτού του αποδεικτικού στοιχείου που προσκομίστηκε στις 26 Σεπτεμβρίου 2022

- 17 Στις 26 Σεπτεμβρίου 2022, ήτοι την παραμονή της επ’ ακροατηρίου συζήτησεως, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας προσκόμισε νέο αποδεικτικό στοιχείο, ήτοι μία επιστολή της Επιτροπής με την οποία η τελευταία της διαβίβασε έκθεση της OLAF έχουσα, κατά τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας, παρεμφερές αντικείμενο με τις επίμαχες στην υπό κρίση υπόθεση τελικές εκθέσεις της OLAF.
- 18 Κατά την επ’ ακροατηρίου συζήτηση, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας υποστήριξε ότι δεν είχε μπορέσει να υποβάλει το εν λόγω αποδεικτικό στοιχείο στο πλαίσιο της έγγραφης διαδικασίας, δεδομένου ότι περιήλθε εις χείρας της μετά την περάτωση της εν λόγω διαδικασίας, ήτοι στις 12 Μαΐου 2022, όπερ δεν αμφισβητείται από την Επιτροπή.
- 19 Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι το αποδεικτικό στοιχείο πρέπει να απορριφθεί ως απαράδεκτο, καθόσον κατατέθηκε εκπροθέσμως.
- 20 Συναφώς, υπενθυμίζεται ότι, σύμφωνα με το άρθρο 85, παράγραφος 3, του Κανονισμού Διαδικασίας του Γενικού Δικαστηρίου, κατ’ εξαίρεση, οι κύριοι διάδικοι μπορούν επίσης να προσκομίσουν αποδεικτικά στοιχεία ή να προτείνουν αποδεικτικά μέσα πριν από την περάτωση της προφορικής διαδικασίας ή πριν από την απόφαση του Γενικού Δικαστηρίου να αποφανθεί επί της διαφοράς χωρίς διεξαγωγή προφορικής διαδικασίας, εφόσον δικαιολογήσουν την καθυστέρηση αυτή.
- 21 Εν προκειμένω, το αποδεικτικό στοιχείο που προσκομίστηκε στις 26 Σεπτεμβρίου 2022 συνίσταται σε επιστολή της Επιτροπής, την οποία η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παρέλαβε στις 12 Μαΐου 2022. Ωστόσο, το υπόμνημα απαντήσεως κατατέθηκε στις 6 Οκτωβρίου 2021 και η έγγραφη διαδικασία περατώθηκε στις 30 Νοεμβρίου 2021.

- 22 Ως εκ τούτου, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας δεν ήταν σε θέση να υποβάλει το εν λόγω αποδεικτικό στοιχείο πριν από την περάτωση της έγγραφης διαδικασίας. Συνεπώς, πρέπει να θεωρηθεί ως παραδεκτό.

Επί της ουσίας

- 23 Προς στήριξη της προσφυγής της, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας προβάλλει πέντε λόγους ακυρώσεως, οι οποίοι αφορούν, αντίστοιχα και κατ' ουσίαν, πρώτον, την προσβολή των διαδικαστικών δικαιωμάτων της κατά τη διεξαγωγή της διοικητικής διαδικασίας κατά το πέρας της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση· δεύτερον, ανεπαρκή αιτιολογία· τρίτον, εσφαλμένη ερμηνεία του άρθρου 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013 όσον αφορά τον καθορισμό του χρονικού σημείου έναρξης της προθεσμίας των 18 μηνών από το οποίο το οικείο κράτος μέλος πρέπει να ζητήσει την ανάκτηση κάθε αχρεωστήτως καταβληθέντος ποσού από τον δικαιούχο· τέταρτον, σφάλμα εκτιμήσεως στο οποίο υπέπεσε η Επιτροπή, καθόσον έκρινε ότι ο οργανισμός πληρωμών δεν ενήργησε με τη δέουσα επιμέλεια για την ανάκτηση των επίδικων ποσών και ότι επέδειξε αμέλεια, διότι δεν κίνησε τη διοικητική διαδικασία ανάκτησης εντός της προθεσμίας που προβλέπεται στο άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013, και, πέμπτον, ότι το ποσό των δαπανών που αποκλείστηκαν από την ενωσιακή χρηματοδότηση με την προσβαλλόμενη απόφαση δεν συνάδει με το άρθρο 54 του κανονισμού 1306/2013 ούτε με την αρχή της αναλογικότητας.
- 24 Καταρχάς, υπενθυμίζεται ότι τα γεωργικά ταμεία της Ένωσης χρηματοδοτούν μόνον τις παρεμβάσεις που πραγματοποιούνται σύμφωνα με τις ενωσιακές διατάξεις στο πλαίσιο της κοινής οργάνωσης των γεωργικών αγορών (πρβλ. απόφαση της 6ης Νοεμβρίου 2014, Κάτω Χώρες κατά Επιτροπής, C-610/13 P, μη δημοσιευθείσα, EU:C:2014:2349, σκέψη 59 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 25 Επιπλέον, η διαχείριση της χρηματοδότησης των ταμείων της Ένωσης στηρίζεται, κυρίως, στις εθνικές αρχές, που είναι επιφορτισμένες να μεριμνούν για την αυστηρή τήρηση των ενωσιακών κανόνων και ερείδεται στην εμπιστοσύνη μεταξύ των εθνικών αρχών και των ενωσιακών αρχών. Μόνο το κράτος μέλος μπορεί να γνωρίζει και να προσδιορίζει με ακρίβεια τα δεδομένα που είναι αναγκαία για την κατάρτιση των λογαριασμών του Ταμείου, λαμβανομένου υπόψη ότι η Επιτροπή δεν διαθέτει την απαιτούμενη εγγύτητα για να λαμβάνει τα στοιχεία που έχει ανάγκη από τους επιχειρηματίες (πρβλ. αποφάσεις της 7ης Οκτωβρίου 2004, Ισπανία κατά Επιτροπής, C-153/01, EU:C:2004:589, σκέψη 133 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία, και της 4ης Σεπτεμβρίου 2009, Αυστρία κατά Επιτροπής, T-368/05, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2009:305, σκέψη 182 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 26 Οι λόγοι ακυρώσεως που προβάλλει η Δημοκρατία της Βουλγαρίας προς στήριξη της προσφυγής της πρέπει να εξεταστούν υπό το πρίσμα των ανωτέρω σκέψεων.

Επί του πρώτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται προσβολή των διαδικαστικών δικαιωμάτων της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας κατά τη διεξαγωγή της διοικητικής διαδικασίας κατά το πέρας της οποίας εκδόθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση

- 27 Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας ισχυρίζεται ότι, με την κοινοποίηση των διαπιστώσεων, η Επιτροπή κίνησε την επίδικη διαδικασία εκκαθάρισης βάσει του άρθρου 52, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013, πράγμα που επιβεβαιώθηκε στη συνέχεια στο πλαίσιο της μεταξύ τους επικοινωνίας. Συναφώς, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας διευκρινίζει ότι, δυνάμει του άρθρου 34,

παράγραφος 2, του κανονισμού 908/2014, εάν, ως αποτέλεσμα έρευνας, η Επιτροπή θεωρήσει ότι οι δαπάνες δεν πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με τους ενωσιακούς κανόνες, κοινοποιεί τα πορίσματά της στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, προσδιορίζοντας τα αναγκαία διορθωτικά μέτρα για να διασφαλιστεί η μελλοντική συμμόρφωση με τους ενωσιακούς κανόνες. Συνεπώς, οι επιφυλάξεις της Επιτροπής θα έπρεπε να έχουν εκτεθεί με απόλυτη σαφήνεια. Πλην όμως, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας επισημαίνει συναφώς ότι η Επιτροπή ανέφερε για πρώτη φορά την ενδεχόμενη παράβαση του άρθρου 54, παράγραφος 5, στοιχεία α' και γ', του κανονισμού 1306/2013 στη δεύτερη πρόσκληση σε διμερή σύσκεψη, ενώ συνέχισε να αναφέρεται ταυτόχρονα στο άρθρο 52 του εν λόγω κανονισμού. Επισημαίνει δε ότι, κατά το πέρας της διοικητικής διαδικασίας, η επίδικη δημοσιονομική διόρθωση βασίστηκε τελικά σε αμέλεια του οργανισμού πληρωμών λόγω της μη ανάκτησης των σχετικών δαπανών από τους δικαιούχους, βάσει του άρθρου 54, παράγραφος 5, στοιχεία α' και γ', του κανονισμού 1306/2013, καθώς και λόγω της μη εγγραφής τους στο βιβλίο οφειλετών εντός της προθεσμίας που προβλέπεται στο άρθρο 54, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού.

- 28 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας υποστηρίζει ότι η εξέλιξη της θέσης της Επιτροπής ως προς τη νομική βάση στην οποία στηρίζεται η επίδικη δημοσιονομική διόρθωση παραπλάνησε τον οργανισμό πληρωμών, καθόσον αυτός αρχικά θεώρησε ότι η διαδικασία εκκαθάρισης είχε κινηθεί δυνάμει του άρθρου 52 του κανονισμού 1306/2013 λόγω ελλείψεων στα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου της κανονικότητας των πράξεων που χρηματοδοτούνται από το ΕΓΤΕ. Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας υπογραμμίζει ότι δεν διαπιστώθηκαν τέτοιες ελλείψεις στα πρώτα στάδια της εν λόγω διαδικασίας, ενώ παράλληλα δεν είχε αναφερθεί κανένα πρόβλημα σχετικά με το σύστημα ανάκτησης των απαιτήσεων. Κατά συνέπεια, υποστηρίζει ότι οι διευκρινίσεις στις οποίες προέβη η Επιτροπή κατά το στάδιο παραλαβής από τον οργανισμό πληρωμών του αιτήματος παροχής πρόσθετων πληροφοριών που προβλέπεται στο άρθρο 34, παράγραφος 5, στοιχείο α', του κανονισμού 908/2014, έγιναν με αρκετά μεγάλη καθυστέρηση. Η Επιτροπή εξέθεσε στο στάδιο αυτό, για πρώτη φορά, την ερμηνεία της όσον αφορά το άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013, κατά την οποία η προθεσμία των 18 μηνών για την ανάκτηση των επίδικων απαιτήσεων είχε ξεκινήσει, εν προκειμένω, να τρέχει από τη στιγμή που ο οργανισμός πληρωμών έλαβε τις τελικές εκθέσεις της OLAΕ, ήτοι στις 19 Ιανουαρίου 2018 για την πρώτη έκθεση και στις 3 Σεπτεμβρίου 2018 για τη δεύτερη έκθεση. Επιπλέον, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας θεωρεί ότι τα στοιχεία που διαβίβασε η Επιτροπή με την κοινοποίηση των διαπιστώσεων θα μπορούσαν να είχαν διαβιβαστεί σε προγενέστερο στάδιο. Από τα ανωτέρω προκύπτει ότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας φρονεί ότι δεν επωφελήθηκε από τις διαδικαστικές εγγυήσεις που προβλέπονται στο άρθρο 52, παράγραφος 3, του κανονισμού 1306/2013 και στο άρθρο 34, παράγραφος 2, του κανονισμού 908/2014.
- 29 Η Επιτροπή αμφισβητεί την ορθότητα της ανωτέρω επιχειρηματολογίας.
- 30 Καταρχάς, επισημαίνεται ότι, με τον υπό κρίση λόγο ακυρώσεως, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας ισχυρίζεται, κατ' ουσίαν, ότι η εν προκειμένω διεξαχθείσα διαδικασία εκκαθάρισης ως προς τη συμμόρφωση βαρύνεται με πταίσματα που δεν επέτρεψαν στο οικείο κράτος μέλος να επωφεληθεί από τις διαδικαστικές εγγυήσεις που απορρέουν από το άρθρο 52, παράγραφος 3, του κανονισμού 1306/2013 και το άρθρο 34, παράγραφος 2, του κανονισμού 908/2014. Κατά τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας, η μη τήρηση των εν λόγω εγγυήσεων συνιστά προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας καθώς και παραβίαση της αρχής της καλόπιστης συνεργασίας, της αρχής της εκατέρωθεν ακρόασης και της αρχής της χρηστής διοίκησης και, ως εκ τούτου, πρέπει να έχει ως συνέπεια την ακύρωση της προσβαλλόμενης αποφάσεως. Συναφώς, ο υπό κρίση λόγος ακυρώσεως διαρθρώνεται σε δύο διακριτά σκέλη, με το πρώτο εκ των οποίων προβάλλεται ότι η

- Επιτροπή δεν είχε την εξουσία να μεταβάλει τη νομική βάση επί της οποίας στηρίχθηκε τελικά η προσβαλλόμενη απόφαση κατά τη διάρκεια της διοικητικής διαδικασίας, ενώ με το δεύτερο προβάλλεται ότι, με τις ενέργειές της, η Επιτροπή παραπλάνησε τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας, καθόσον άφησε να εννοηθεί ότι οι διαπιστωθείσες ελλείψεις αφορούσαν το σύστημα διαχείρισης και ελέγχου της, οι οποίες είναι οι μόνες περιπτώσεις που αναφέρονται στο άρθρο 52 του κανονισμού 1306/2013, και όχι την ανάκτηση των επίμαχων κονδυλίων, η οποία εξαρτάται από το άρθρο 54 του εν λόγω κανονισμού.
- 31 Συναφώς, υπενθυμίζεται, όσον αφορά την προβαλλόμενη προσβολή των δικαιωμάτων άμυνας και του δικαιώματος ακρόασης, ότι, κατά τη νομολογία, ο σεβασμός των δικαιωμάτων άμυνας συνιστά θεμελιώδη αρχή του δικαίου της Ένωσης, η οποία πρέπει να διασφαλίζεται ακόμη και εν απουσία ειδικής κανονιστικής ρύθμισης. Η αρχή αυτή επιτάσσει να παρέχεται η δυνατότητα στους αποδέκτες αποφάσεων, οι οποίες θίγουν σημαντικά τα συμφέροντά τους, να καθιστούν λυσιτελώς γνωστή την άποψή τους (βλ. απόφαση της 19ης Ιανουαρίου 2006, *Comunità montana della Valnerina κατά Επιτροπής*, C-240/03 P, EU:C:2006:44, σκέψη 129 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία). Στο πλαίσιο των διαδικασιών σχετικά με το ΕΓΤΕ, έχει κριθεί ότι από την αρχή αυτή απορρέει η υποχρέωση η τελική και οριστική απόφαση σχετικά με την εκκαθάριση των λογαριασμών να λαμβάνεται μετά από ειδική κατ' αντιμωλίαν διαδικασία στο πλαίσιο της οποίας τα ενδιαφερόμενα κράτη μέλη πρέπει να απολαύουν όλων των απαιτούμενων εγγυήσεων προκειμένου να αναπτύξουν τις απόψεις τους (πρβλ. απόφαση της 9ης Οκτωβρίου 2012, *Ιταλία κατά Επιτροπής*, T-426/08, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2012:526, σκέψη 141 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 32 Όσον αφορά το δικαίωμα ακρόασης, τούτο συνεπάγεται, ιδίως, ότι η Επιτροπή υποχρεούται να λαμβάνει υπόψη όλα τα στοιχεία που προσκομίζει το κράτος μέλος κατά την κατ' αντιπαράθεση διαδικασία που προηγείται της έκδοσης της τελικής απόφασης σχετικά με το προς εξαίρεση ποσό (πρβλ. αποφάσεις της 18ης Σεπτεμβρίου 2003, *Ηνωμένο Βασίλειο κατά Επιτροπής*, C-346/00, EU:C:2003:474, σκέψη 70, και της 26ης Νοεμβρίου 2008, *Ελλάδα κατά Επιτροπής*, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2008:529, σκέψη 136).
- 33 Εξάλλου, υπενθυμίζεται ότι, βάσει του άρθρου 52 του κανονισμού 1306/2013, η Επιτροπή εκδίδει εκτελεστικές πράξεις για τον καθορισμό των ποσών που πρέπει να αποκλειστούν από την ενωσιακή χρηματοδότηση όταν διαπιστώσει ότι οι δαπάνες που αναφέρονται στο άρθρο 4, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013, ήτοι οι δαπάνες του ΕΓΤΕ, δεν πραγματοποιήθηκαν σύμφωνα με την ενωσιακή νομοθεσία. Το συγκεκριμένο άρθρο προβλέπει τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθείται για την εφαρμογή διορθώσεων στο πλαίσιο εκκαθάρισης ως προς τη συμμόρφωση. Η διαδικασία αυτή διασαφηνίζεται, περαιτέρω, στο άρθρο 34 του κανονισμού 908/2014.
- 34 Το άρθρο 54 του κανονισμού 1306/2013 αποσκοπεί στην επίτευξη του γενικού σκοπού της διασφάλισης των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, επιβάλλοντας ειδική υποχρέωση στα κράτη μέλη να κινήσουν ταχέως διαδικασία ανάκτησης απαιτήσεων σε περιπτώσεις παρατυπίας ή αμέλειας που επηρεάζουν δαπάνες πραγματοποιηθείσες στο πλαίσιο του οικείου Ταμείου. Συναφώς, το άρθρο 54, παράγραφος 5, του εν λόγω κανονισμού προβλέπει, μεταξύ άλλων, ότι η Επιτροπή μπορεί να αποκλείσει από την ενωσιακή χρηματοδότηση ορισμένες από τις δαπάνες αυτές σύμφωνα με τη διαδικασία που προβλέπεται στο άρθρο 52 του κανονισμού 1306/2013.
- 35 Ο πρώτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να εξεταστεί υπό το πρίσμα των ανωτέρω σκέψεων.

- 36 Δυνάμει του άρθρου 34 του κανονισμού 908/2014, η διαδικασία εκκαθάρισης ως προς τη συμμόρφωση πρέπει, κατ' ουσίαν, να ακολουθεί έξι στάδια. Πρώτον, η Επιτροπή κοινοποιεί τις διαπιστώσεις της στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, προσδιορίζοντας τα αναγκαία διορθωτικά μέτρα που θεωρεί ότι πρέπει να ληφθούν και αναφέροντας το προσωρινό ύψος της δημοσιονομικής διόρθωσης που κρίνει ως κατάλληλο. Το εν λόγω κράτος μέλος οφείλει να απαντήσει εντός δύο μηνών από την παραλαβή της κοινοποίησης αυτής. Δεύτερον, η Επιτροπή διοργανώνει διμερή σύσκεψη προκειμένου να προσπαθήσει να επιτύχει συμφωνία σχετικά με τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν βάσει των διαπιστώσεων που εκτίθενται στην κοινοποίηση των διαπιστώσεων καθώς και προκειμένου να προβεί σε εκτίμηση της σοβαρότητας της παράβασης και της οικονομικής ζημίας που προκλήθηκε στην Ένωση. Η Επιτροπή υποχρεούται να διαβιβάσει τα πρακτικά της εν λόγω σύσκεψης εντός 30 εργάσιμων ημερών στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, το οποίο μπορεί να διαβιβάσει τις παρατηρήσεις του επ' αυτών. Τρίτον, εντός έξι μηνών από την αποστολή των εν λόγω πρακτικών, η Επιτροπή κοινοποιεί τα συμπεράσματά της. Τέταρτον, το ενδιαφερόμενο κράτος μέλος μπορεί να ζητήσει τη διεξαγωγή διαδικασίας συμβιβασμού, οι λεπτομέρειες της οποίας καθορίζονται στο άρθρο 40 του κανονισμού 908/2014. Πέμπτον, εάν η διαδικασία συμβιβασμού δεν είναι επιτυχής, η Επιτροπή ανακοινώνει τα συμπεράσματά της στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος. Τέλος, έκτον, η Επιτροπή μπορεί να εκδώσει μία ή περισσότερες αποφάσεις βάσει του άρθρου 52 του κανονισμού 1306/2013, με σκοπό να αποκλείσει από την ενωσιακή χρηματοδότηση τις επίμαχες δαπάνες που δεν συνάδουν με τη σχετική ενωσιακή νομοθεσία.
- 37 Όσον αφορά το πρώτο στάδιο που περιγράφεται στη σκέψη 36 ανωτέρω, από τη νομολογία προκύπτει ότι η κοινοποίηση των διαπιστώσεων της Επιτροπής, κατά την έννοια του άρθρου 34, παράγραφος 2, του κανονισμού 908/2014, πρέπει, καταρχάς, να προσδιορίζει με επαρκή σαφήνεια όλες τις παρατυπίες που προσάπτονται στο ενδιαφερόμενο κράτος μέλος, οι οποίες αποτέλεσαν τελικώς τη βάση της διενεργηθείσας δημοσιονομικής διόρθωσης. Μόνο μια τέτοια κοινοποίηση μπορεί να διασφαλίσει την πλήρη γνωστοποίηση των επιφυλάξεων της Επιτροπής (βλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 3ης Μαΐου 2012, Ισπανία κατά Επιτροπής, C-24/11 P, EU:C:2012:266, σκέψη 31). Επιπλέον, πρέπει να προσδιορίζει το αντικείμενο και τα αποτελέσματα των ερευνών που διεξήγαγε η Επιτροπή και να αναφέρει τα διορθωτικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν στο μέλλον (πρβλ., κατ' αναλογία, απόφαση της 26ης Σεπτεμβρίου 2018, Πορτογαλία κατά Επιτροπής, T-463/16, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2018:606, σκέψη 68).
- 38 Εν προκειμένω, η Επιτροπή κίνησε τη διαδικασία εκκαθάρισης διαβιβάζοντας την κοινοποίηση των διαπιστώσεων στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας στις 4 Ιανουαρίου 2017. Στο έγγραφο αυτό, όπως συνοψίστηκε στη σκέψη 2 ανωτέρω, αναφερόταν ότι, σύμφωνα με το άρθρο 52 του κανονισμού 1306/2013 και κατόπιν των πληροφοριών που κοινοποιήθηκαν από την OLAF, η Επιτροπή εξέταζε τη δυνατότητα αποκλεισμού από την ενωσιακή χρηματοδότηση μέρους των δαπανών που σχετίζονται με τα προγράμματα και τις συναλλαγές στα οποία συμμετείχε ο/η [εμπιστευτικό]. Στη συνέχεια πραγματοποιήθηκε ανταλλαγή απόψεων πριν, κατά τη διάρκεια, και μετά την πρώτη διμερή σύσκεψη, προκειμένου να συζητηθούν τα προβλήματα που εντόπισε η Επιτροπή.
- 39 Αφού έλαβε την πρώτη έκθεση της OLAF, η οποία συντάχθηκε στο πλαίσιο της έρευνας OF/2016/0390/B5 και την οποία είχε διαβιβάσει στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας στις 19 Ιανουαρίου 2018, η Επιτροπή αποφάσισε να καλέσει την τελευταία σε δεύτερη διμερή σύσκεψη με επιστολή της 7ης Μαΐου 2018. Στην πρόσκληση αυτή γινόταν πλέον αναφορά στο άρθρο 54 του κανονισμού 1306/2013, ενώ περιλαμβανόταν και σύσταση, κατ' εφαρμογήν του εν λόγω κανονισμού, για ανάκτηση των ποσών τα οποία κατά την πρώτη έκθεση της OLAF είχαν καταβληθεί παρατύπως. Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας διαβίβασε τις παρατηρήσεις της επί της

- εν λόγω πρόσκλησης με επιστολή της 22ας Μαΐου 2018. Ενημέρωσε ρητώς την Επιτροπή ότι δεν σκόπευε να προχωρήσει στην ανάκτηση των επίδικων δαπανών στο άμεσο μέλλον, υποστηρίζοντας συναφώς ότι τα δικά της αρμόδια ελεγκτικά όργανα δεν είχαν εκδώσει απόφαση στο πλαίσιο της προκαταρκτικής διαδικασίας που είχε κινηθεί σχετικά. Ενέμεινε δε στη θέση της καθ' όλη τη διάρκεια της υπόλοιπης διαδικασίας εκκαθάρισης και έως την περάτωσή της. Με επιστολή της 3ης Σεπτεμβρίου 2018, η Επιτροπή διαβίβασε στην προσφεύγουσα τη δεύτερη έκθεση της OLAF, η οποία αφορούσε τις διαπραχθείσες από τον/την [εμπιστευτικό] παρατυπίες.
- 40 Με την τελική της γνώμη, στις 12 Αυγούστου 2020, η Επιτροπή ενημέρωσε τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας ότι ενέμενε στην ήδη εκφρασθείσα στην επίσημη ανακοίνωσή της θέση, η οποία συνίστατο στην επιβολή δημοσιονομικής διόρθωσης στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας βάσει του άρθρου 54, παράγραφος 5, στοιχεία α' και γ', του κανονισμού 1306/2013, λόγω του ότι ο οργανισμός πληρωμών είχε αμελήσει να ζητήσει την ανάκτηση των επίδικων απαιτήσεων από τους δικαιούχους τους, καθώς και να εγγράψει τα εν λόγω ποσά στο βιβλίο οφειλετών εντός της προθεσμίας που προβλέπεται στο άρθρο 54, παράγραφος 1, του ως άνω κανονισμού. Στην προσβαλλόμενη απόφαση επισημάνθηκε καταρχάς, κατά τρόπο γενικό, ότι η συγκεκριμένη απόφαση εκδόθηκε ιδίως υπό το πρίσμα του άρθρου 52 του κανονισμού 1306/2013. Όσον αφορά, ειδικότερα, τη δημοσιονομική διόρθωση που επιβλήθηκε στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας, επισημάνθηκε στη συνέχεια ότι αυτή οφειλόταν στη μη ανάκτηση ποσών για τις δράσεις πρόωξης που πραγματοποιήθηκαν μεταξύ 2010 και 2017.
- 41 Κατόπιν των προεκτεθέντων, διαπιστώνεται ότι, όπως προκύπτει από τις σκέψεις 38 έως 40 ανωτέρω, οι λόγοι της επίδικης δημοσιονομικής διόρθωσης, οι οποίοι εκτέθηκαν στη συνοπτική έκθεση και στην προσβαλλόμενη απόφαση, αντιστοιχούν μόνο εν μέρει στους λόγους βάσει των οποίων κινήθηκε η επίδικη διαδικασία εκκαθάρισης, όπως αυτοί είχαν διασαφηνιστεί από την Επιτροπή στην κοινοποίηση των διαπιστώσεων.
- 42 Ωστόσο, όπως περιγράφηκε και στη σκέψη 39 ανωτέρω, η Επιτροπή κάλεσε τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας σε δεύτερη διμερή σύσκεψη. Στη δεύτερη αυτή πρόσκληση, επισημάνθηκε, μεταξύ άλλων, ότι ορισμένες πληρωμές θα μπορούσαν να θεωρηθούν μη επιλέξιμες για ενωσιακή χρηματοδότηση, ενώ περιλαμβανόταν και σύσταση, αφενός, να μην ανανεωθούν οι πληρωμές που θεωρούνταν ότι παρουσιάζουν κινδύνους για το εν λόγω Ταμείο και, αφετέρου, να ανακτηθούν οι παράτυπες πληρωμές από τους αντίστοιχους δικαιούχους, σύμφωνα με το άρθρο 54 του κανονισμού 1306/2013. Επιπλέον, η δεύτερη πρόσκληση για διμερή σύσκεψη περιλάμβανε, πρώτον, αναφορά στο άρθρο 34 του κανονισμού 908/2014· δεύτερον, ακριβή προσδιορισμό των παρατυπιών που, στο εν λόγω στάδιο, θα μπορούσαν να δικαιολογήσουν δημοσιονομική διόρθωση και, τρίτον, καθοδήγηση σχετικά με τα διορθωτικά μέτρα που θα έπρεπε να ληφθούν. Υπό τις συνθήκες αυτές, δύναται να θεωρηθεί ότι με την εν λόγω πρόσκληση αναπροσαρμόστηκε, κατ' ουσίαν, η κοινοποίηση των διαπιστώσεων, η οποία είχε διαβιβαστεί στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας στις 4 Ιανουαρίου 2017.
- 43 Συναφώς, πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι η Επιτροπή, ακριβώς επειδή έλαβε γνώση της πρώτης έκθεσης της OLAF που μόλις της είχε διαβιβαστεί, μπόρεσε, στο στάδιο αυτό και μόνο, να αποφανθεί με κατηγορηματικό τρόπο ως προς την ανάγκη κίνησης διαδικασίας ανάκτησης σύμφωνα με τις απαιτήσεις του άρθρου 54 του κανονισμού 1306/2013.
- 44 Εξάλλου, από τη δικογραφία προκύπτει ότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας μπόρεσε να εκφράσει τις απόψεις της επί του συνόλου των ζητημάτων που τέθηκαν από την Επιτροπή στη δεύτερη πρόσκληση για διμερή σύσκεψη, και ιδίως επί του ζητήματος που αφορά την ανάκτηση των επίδικων δαπανών και την εφαρμογή του άρθρου 54 του κανονισμού 1306/2013. Συγκεκριμένα,

- η Δημοκρατία της Βουλγαρίας είχε τη δυνατότητα να διατυπώσει τις παρατηρήσεις της επί του συγκεκριμένου ζητήματος, καταρχάς με έγγραφο της 22ας Μαΐου 2018, και συνεπώς πριν από τη διοργάνωση της δεύτερης διμερούς σύσκεψης, όπως προβλέπει το άρθρο 34 του κανονισμού 908/2014, και, στη συνέχεια, κατά τη διάρκεια της δεύτερης διμερούς σύσκεψης καθώς και κατά τα επόμενα στάδια της διαδικασίας εκκαθάρισης.
- 45 Εξάλλου, μόλις κατά το στάδιο της ως άνω μεταξύ τους επικοινωνίας που περιγράφεται στη σκέψη 44 ανωτέρω, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας γνωστοποίησε ρητώς την Επιτροπή ότι δεν σκόπευε να λάβει συγκεκριμένα μέτρα για την ως άνω ανάκτηση στο στάδιο αυτό, υποστηρίζοντας ότι τα δικά της αρμόδια ελεγκτικά όργανα δεν είχαν εκδώσει απόφαση στο πλαίσιο της προκαταρκτικής διαδικασίας που είχε κινηθεί. Συνεπώς, η Επιτροπή, ακριβώς επειδή αντιμετώπιζε μια τέτοια άρνηση, ήδη από τη δεύτερη διμερή σύσκεψη ενημέρωσε τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας ότι ανέμενε από αυτήν να κινήσει διαδικασίες ανάκτησης, ενώ τη διέταξε να την κρατάει ενήμερη για την εφαρμογή του διορθωτικού αυτού μέτρου. Παράλληλα, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας γνωστοποίησε στην Επιτροπή ότι θα ολοκλήρωνε την προβλεπόμενη στο άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013 εγγραφή των επίμαχων ποσών στο βιβλίο οφειλετών εντός των εβδομάδων που θα ακολουθούσαν.
- 46 Λαμβανομένων υπόψη των ανωτέρω, επισημαίνεται ότι η Επιτροπή, ακριβώς επειδή βρέθηκε αντιμέτωπη με την άρνηση της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας να συμμορφωθεί με μέρος των υπό εξέταση διορθωτικών μέτρων, δηλαδή με την ανάκτηση των επίδικων πληρωμών το συντομότερο δυνατόν, υπενθύμισε στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας, με το αίτημα παροχής πρόσθετων πληροφοριών που διαβιβάστηκε την 1η Μαρτίου 2019, τις απαιτήσεις που απορρέουν από το άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013. Ειδικότερα, η Επιτροπή υπογράμμισε, μεταξύ άλλων, ότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας όφειλε να ζητήσει την ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών από τους δικαιούχους εντός 18 μηνών από την κοινοποίηση των τελικών εκθέσεων της OLAF στις δύο έρευνες που διεξήγαγε η τελευταία. Επιπλέον, η παραπομπή στο άρθρο 54 του κανονισμού 1306/2013 δεν άφηνε κανένα περιθώριο αμφιβολίας ως προς τη δυνατότητα δημοσιονομικών διορθώσεων σε περίπτωση μη τήρησης της εν λόγω προθεσμίας.
- 47 Οι διάδικοι δεν αμφισβητούν ότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας ήταν σε θέση να εκφέρει άποψη επί της υιοθετηθείσας από την Επιτροπή ερμηνείας του άρθρου 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013, ιδίως όσον αφορά το χρονικό σημείο έναρξης της προθεσμίας που έπρεπε να τηρηθεί εν προκειμένω προκειμένου να κινηθούν οι διαδικασίες ανάκτησης των επίδικων δαπανών από τους δικαιούχους τους. Πράγματι, με την επιστολή της 24ης Απριλίου 2019, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας εξέφρασε ρητώς τη διαφωνία της με την εν λόγω ερμηνεία, χωρίς ωστόσο να ισχυριστεί ότι ήταν αδύνατον να κινηθεί διαδικασία ανάκτησης των επίδικων δαπανών. Το σύνολο των συζητήσεων αυτών ήταν, εξάλλου, γνωστό στο όργανο συμβιβασμού, όπως αποδεικνύεται από τη σύνοψη των πραγματικών περιστατικών στην έκθεση συμβιβασμού.
- 48 Στο πλαίσιο αυτό, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας δεν δύναται να προβάλει ότι δεν ήταν σε θέση να αντιληφθεί ότι θα μπορούσε να της επιβληθεί δημοσιονομική διόρθωση εάν δεν κινούσε διαδικασία ανάκτησης των επίδικων δαπανών από τον δικαιούχο τους, σύμφωνα με το άρθρο 54 του κανονισμού 1306/2013.
- 49 Επιπλέον, στο μέτρο που η θέση της Επιτροπής σχετικά με την αναγκαιότητα της ανάκτησης των επίδικων δαπανών είχε κοινοποιηθεί στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας πριν από τη δεύτερη διμερή σύσκεψη, ενώ όλα τα ζητήματα σχετικά με την εφαρμογή, εν προκειμένω, του άρθρου 54 του

κανονισμού 1306/2013 είχαν συζητηθεί καθ' όλη τη διάρκεια της συνέχειας της διαδικασίας εκκαθάρισης, μεταξύ άλλων και ενώπιον του οργάνου συμβιβασμού, δεν μπορεί να γίνει δεκτό ότι παραβιάστηκαν τα διαδικαστικά δικαιώματα της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας, ενώ το ίδιο ισχύει και για τα δικαιώματα άμυνάς της, την αρχή της καλόπιστης συνεργασίας, την αρχή της εκατέρωθεν ακρόασης ή την αρχή της χρηστής διοίκησης.

- 50 Το συμπέρασμα αυτό δεν ανατρέπεται από τα επιχειρήματα που προέβαλε η Δημοκρατία της Βουλγαρίας, από τα οποία προκύπτει, πρώτον, ότι η Επιτροπή ουδέποτε ανέφερε παρατυπίες στο σύστημα διαχείρισης και ελέγχου που θεσπίστηκε από τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας, ούτε ελλείψεις στους επακόλουθους ελέγχους του οργανισμού πληρωμών και, δεύτερον, ότι η κοινοποίηση των αιτιάσεων στις οποίες στηρίχθηκε η προσβαλλόμενη απόφαση έγινε με μεγάλη καθυστέρηση, με αποτέλεσμα η Δημοκρατία της Βουλγαρίας να μην είναι σε θέση να προσαρμόσει αναλόγως τη συμπεριφορά της.
- 51 Πράγματι, όσον αφορά το πρώτο επιχείρημα, αυτό δεν ασκεί επιρροή στην εκτίμηση της νομιμότητας της προσβαλλόμενης απόφασης, δεδομένου ότι η εν λόγω απόφαση δεν στηρίζεται σε φερόμενες ελλείψεις του συστήματος διαχείρισης και ελέγχου που έχει θεσπιστεί από τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας, αλλά στη μη ανάκτηση εκ μέρους της των επίδικων δαπανών από τους δικαιούχους τους εντός της προθεσμίας του άρθρου 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013.
- 52 Όσον αφορά το δεύτερο επιχείρημα, διαπιστώνεται, αφενός, ότι ο ισχυρισμός ότι η κοινοποίηση των αιτιάσεων της Επιτροπής θα μπορούσε να είχε γίνει νωρίτερα δεν τεκμηριώνεται. Αφετέρου, στο μέτρο που η Δημοκρατία της Βουλγαρίας υποστηρίζει ότι η διαβιβασθείσα την 1η Μαρτίου 2019 επιστολή της περιήλθε με μεγάλη καθυστέρηση, με αποτέλεσμα να μην είναι σε θέση να λάβει τα αναγκαία μέτρα, δεδομένου ότι η προβλεπόμενη προθεσμία των 18 μηνών για την ανάκτηση των απαιτήσεων όσον αφορά τον/την [εμπιστευτικό] είχε σχεδόν παρέλθει, ενώ όσον αφορά τις οφειλές του/της [εμπιστευτικό] η προθεσμία αυτή είχε ήδη παρέλθει από 6 και πλέον μήνες, ο ισχυρισμός αυτός συμπίπτει με τα επιχειρήματα που προβάλλονται στο πλαίσιο του τρίτου λόγου ακυρώσεως της προσφυγής. Επομένως, θα αναλυθεί στο πλαίσιο της εξέτασης του τρίτου λόγου.
- 53 Επιπλέον, καθόσον η Δημοκρατία της Βουλγαρίας προβάλλει ότι η επιστολή της Επιτροπής που έλαβε στις 12 Μαΐου 2022 είναι ικανή να τεκμηριώσει τις θέσεις που η ίδια προβάλλει ως προσφεύγουσα στην υπό κρίση υπόθεση, επισημαίνεται ότι το εν λόγω κράτος μέλος δεν διευκρινίζει ποιες, ειδικότερα, θέσεις αφορά ένα τέτοιο συμπέρασμα, ενώ τούτο ουδόλως προκύπτει από την εξέταση της εν λόγω επιστολής.
- 54 Επομένως, ο πρώτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

Επί του δευτέρου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται παράβαση της υποχρεώσεως αιτιολογήσεως

- 55 Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη. Συναφώς, παραπέμπει σε ορισμένους από τους ισχυρισμούς που εκτέθηκαν στο πλαίσιο του πρώτου λόγου ακυρώσεως, οι οποίοι είναι, κατά την άποψή της, επίσης κρίσιμοι προκειμένου να διαπιστωθεί ότι η προσβαλλόμενη απόφαση είναι ανεπαρκώς αιτιολογημένη. Εξάλλου, υπενθυμίζει ότι η Επιτροπή ανέφερε, για πρώτη φορά, το άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013 μόλις κατά το στάδιο της πρόσκλησης σε δεύτερη διμερή σύσκεψη, ενώ προσθέτει ότι η Επιτροπή δεν διατύπωσε παρατηρήσεις ως προς τη θέση

που εξέφρασε ο οργανισμός πληρωμών στην απάντησή του στην εν λόγω πρόσκληση, σύμφωνα με την οποία, λαμβανομένης υπόψη της πρώτης τελικής έκθεσης της OLAF, ήταν σκόπιμο να επιμεριστούν οι οικονομικές συνέπειες της δράσης του/της [εμπιστευτικό] μεταξύ της ίδιας της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας και της Ένωσης. Επιπλέον, υποστηρίζει ότι η Επιτροπή, ενώ παραδέχθηκε ότι τα πραγματικά περιστατικά που καταγγέλλονται στις τελικές εκθέσεις της OLAF συνιστούσαν αδικήματα κατά τον βουλγαρικό ποινικό κώδικα, αρκέστηκε στο να παραπέμψει στην ερμηνεία στην οποία προέβη ως προς το άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013 και στην ανάγκη κίνησης της διοικητικής διαδικασίας εγγραφής των δικαιούχων στον κατάλογο των οφειλετών και ανάκτησης των παράτυπων δαπανών. Στο στάδιο του υπομνήματος απαντήσεως, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας υποστήριξε ότι η διαδικασία κατάρτισης της προσβαλλομένης αποφάσεως, όπως περιγράφηκε στον πρώτο λόγο ακυρώσεως, δεν της επέτρεψε να κατανοήσει την αιτιολογία της. Συναφώς, υποστηρίζει ότι η Επιτροπή όφειλε να είχε κινήσει νέα διαδικασία εκκαθάρισης στηριζόμενη στους κρίσιμους λόγους τους οποίους, εν προκειμένω, επικαλέστηκε μόλις κατά τη διάρκεια της επίδικης διαδικασίας.

- 56 Η Επιτροπή αμφισβητεί την ορθότητα της ανωτέρω επιχειρηματολογίας.
- 57 Καταρχάς, υπενθυμίζεται ότι η απαιτούμενη από το άρθρο 296 ΣΛΕΕ αιτιολογία πρέπει να είναι προσαρμοσμένη στη φύση της σχετικής πράξεως και να προκύπτει εξ αυτής, κατά τρόπο σαφή και μη επιδεχόμενο παρερμηνεία, η συλλογιστική του θεσμικού οργάνου που εξέδωσε την πράξη, κατά τρόπο ώστε να καθίσταται δυνατό για τους ενδιαφερομένους να πληροφορηθούν τους λόγους που δικαιολογούν τη λήψη του μέτρου και για το αρμόδιο δικαστήριο να ασκεί τον έλεγχό του (βλ. απόφαση της 29ης Απριλίου 2004, Κάτω Χώρες κατά Επιτροπής, C-159/01, EU:C:2004:246, σκέψη 65 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 58 Ειδικότερα, η υποχρέωση αιτιολογήσεως των βλαπτικών πράξεων, η οποία αποτελεί αναγκαία απόρροια της αρχής του σεβασμού των δικαιωμάτων άμυνας, έχει ως σκοπό, αφενός, να παράσχει στον θιγόμενο ικανές ενδείξεις ως προς το αν η πράξη είναι όντως βάσιμη ή αν ενδεχομένως βαρύνεται με πλημμέλεια, οπότε είναι δυνατό να αμφισβητηθεί το κύρος της ενώπιον του δικαστή της Ένωσης, και, αφετέρου, να παράσχει στον δικαστή αυτόν τη δυνατότητα ελέγχου της νομιμότητας της πράξεως αυτής (βλ. απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2017, Ρουμανία κατά Επιτροπής, T-145/15, EU:T:2017:86, σκέψη 43 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 59 Εντούτοις, δεν απαιτείται η αιτιολογία να διασαφηνίζει όλα τα κρίσιμα πραγματικά και νομικά στοιχεία. Πράγματι, το ζήτημα αν η αιτιολογία μιας αποφάσεως πληροί τις προϋποθέσεις που υπομνήσθηκαν στις σκέψεις 39 και 40 ανωτέρω εκτιμάται όχι μόνο βάσει της διατυπώσεώς της, αλλά και του πλαισίου στο οποίο εντάσσεται, καθώς και του συνόλου των κανόνων δικαίου που διέπουν το σχετικό θέμα (βλ. απόφαση της 16ης Φεβρουαρίου 2017, Ρουμανία κατά Επιτροπής, T-145/15, EU:T:2017:86, σκέψη 44 και εκεί μνημονευόμενη νομολογία).
- 60 Επίσης, υπενθυμίζεται ότι οι αποφάσεις της Επιτροπής σχετικά με την εκκαθάριση των λογαριασμών του οικείου Ταμείου εκδίδονται βάσει συνοπτικής έκθεσης και κατόπιν αλληλογραφίας μεταξύ της Επιτροπής και του ενδιαφερόμενου κράτους μέλους (πρβλ. απόφαση της 14ης Μαρτίου 2002, Κάτω Χώρες κατά Επιτροπής, C-132/99, EU:C:2002:168, σκέψη 39). Υπό τις συνθήκες αυτές, η αιτιολογία αποφάσεως με την οποία η Επιτροπή αρνείται να επιβαρύνει το Ταμείο με ένα μέρος των δηλωθεισών δαπανών πρέπει να θεωρείται επαρκής εφόσον το κράτος στο οποίο απευθύνεται η απόφαση συνεργάστηκε στενά στη διαδικασία κατάρτισης της αποφάσεως αυτής και γνώριζε τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή έκρινε ότι δεν έπρεπε

- να επιβαρύνει το Ταμείο με το σχετικό ποσό (πρβλ. αποφάσεις της 20ής Σεπτεμβρίου 2001, Βέλγιο κατά Επιτροπής, C-263/98, EU:C:2001:455, σκέψη 98, και της 17ης Μαΐου 2013, Ελλάδα κατά Επιτροπής, T-294/11, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2013:261, σκέψη 94).
- 61 Πρώτον, καθόσον η Δημοκρατία της Βουλγαρίας υποστηρίζει ότι η Επιτροπή αναφέρθηκε στο άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013 μόλις στο στάδιο της πρόσκλησης σε δεύτερη διμερή σύσκεψη, αρκεί να σημειωθεί ότι, όπως επισημάνθηκε στις σκέψεις 38 έως 40 ανωτέρω, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας συνεργάστηκε στη διαδικασία κατάρτισης της προσβαλλόμενης αποφάσεως και ότι, όπως προκύπτει από την εξέταση του πρώτου λόγου ακυρώσεως της προσφυγής, το ζήτημα της ανάκτησης των επίδικων απαιτήσεων, σε σχέση με το άρθρο 54 του κανονισμού 1306/2008, συζητήθηκε επανειλημμένως μεταξύ των διαδίκων.
- 62 Κατά συνέπεια, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας δεν δύναται να προβάλλει ότι δεν ενημερώθηκε για τους λόγους για τους οποίους η Επιτροπή σκόπευε να της επιβάλει την επίδικη δημοσιονομική διόρθωση, ούτε ότι δεν ήταν σε θέση να κατανοήσει την αιτιολογία της προσβαλλόμενης αποφάσεως επί του ζητήματος αυτού.
- 63 Δεύτερον, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν απάντησε στην παρατήρηση, η οποία κοινοποιήθηκε κατά το στάδιο της απάντησης στη δεύτερη πρόσκληση για διμερή σύσκεψη, κατά την οποία ήταν σκόπιμο να επιμεριστούν οι οικονομικές συνέπειες των επίδικων παρατυπιών μεταξύ της ίδιας και της Ένωσης.
- 64 Συναφώς, αρκεί να σημειωθεί ότι η Επιτροπή απάντησε ρητώς στην εν λόγω παρατήρηση με την επίσημη ανακοίνωση, την οποία της διαβίβασε στις 19 Νοεμβρίου 2019, σύμφωνα με το άρθρο 34, παράγραφος 3, του κανονισμού 908/2014, και ότι, ως εκ τούτου, το επιχείρημα αυτό δεν είναι ουσία αβάσιμο.
- 65 Τρίτον, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας υποστηρίζει ότι η Επιτροπή δεν ανέφερε τους ειδικούς κανόνες του δικαίου της Ένωσης οι οποίοι παραβιάστηκαν από τον/την [εμπιστευτικό] και τον/την [εμπιστευτικό] και στους οποίους θα μπορούσε να στηριχθεί για να ζητήσει την ανάκτηση των επίδικων απαιτήσεων.
- 66 Εντούτοις, από το σύνολο των προεκτεθέντων προκύπτει ότι τα συμπεράσματα της Επιτροπής κατά τα διάφορα στάδια της διαδικασίας εκκαθάρισης στηρίζονταν, μεταξύ άλλων, στις ενδιάμεσες εκθέσεις έρευνας και στις τελικές εκθέσεις της OLAF. Οι τελευταίες περιλάμβαναν λεπτομερείς αναλύσεις των παρατυπιών που διαπίστωσε η OLAF. Από τα πρακτικά δε της δεύτερης διμερούς σύσκεψης προκύπτει ότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας αναγνώρισε, κατ' ουσίαν, ότι τα αποδεικτικά στοιχεία που παρουσίασε η OLAF ήταν πολύ σοβαρά και αποδείκνυαν ότι οι πραγματοποιηθείσες δαπάνες στα εννέα επίμαχα προγράμματα προώθησης εγκυμονούσαν κίνδυνο για το οικείο Ταμείο. Επομένως, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας δεν δύναται να προβάλλει ότι δεν γνώριζε ότι οι εν λόγω δαπάνες έπρεπε να ανακτηθούν, δεδομένου ότι οι δαπάνες αυτές δεν ήταν σύμφωνες με τους ειδικούς κανόνες της Ένωσης που προβλέπονται, μεταξύ άλλων, στο άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013.
- 67 Τέταρτον, όσον αφορά το γεγονός ότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας παραπέμπει στα σημεία των δικογράφων της που αναφέρονται στον πρώτο λόγο ακυρώσεως της προσφυγής, διότι θεωρεί ότι είναι επίσης συναφή για τη στοιχειοθέτηση παράβασης του άρθρου 296 ΣΛΕΕ, αρκεί να σημειωθεί ότι το εν λόγω κράτος μέλος δεν προβάλλει κανένα επιχείρημα με το οποίο να διευκρινίζεται για ποιον λόγο πρέπει να θεωρηθεί ότι υφίσταται τέτοια συνάφεια.

- 68 Εξάλλου, από το σύνολο των ανωτέρω εκτιμήσεων καθώς και από τους λόγους ακυρώσεως και τα επιχειρήματα που προέβαλε η Δημοκρατία της Βουλγαρίας προς στήριξη της προσφυγής της, προκύπτει ότι η αιτιολογία της προσβαλλόμενης απόφασης της επέτρεψε να λάβει γνώση των λόγων της επίδικης δημοσιονομικής διόρθωσης, ενώ παρέχει και στο Γενικό Δικαστήριο τη δυνατότητα να ασκήσει τον έλεγχό του.
- 69 Κατά συνέπεια, ο δεύτερος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί.

Επί του τρίτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται εσφαλμένη ερμηνεία του άρθρου 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013

- 70 Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας προβάλλει ότι η Επιτροπή εσφαλμένα θεώρησε ότι η προθεσμία των 18 μηνών που προβλέπεται στο άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013, εντός της οποίας ο οργανισμός πληρωμών οφείλει να ζητήσει την ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών από τους δικαιούχους τους, άρχισε να τρέχει από την παραλαβή, εκ μέρους του οικείου κράτους μέλους, των τελικών εκθέσεων της OLAF. Συγκεκριμένα, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας εκτιμά ότι, όταν κινείται διαδικασία βάσει του άρθρου 52 του κανονισμού 1306/2013, απαιτείται στη συνέχεια η λήψη απόφασης απόρριψης της χρηματοδότησης, ακολουθώντας τα διάφορα στάδια που προβλέπονται στο άρθρο 34 του κανονισμού 908/2014. Υποστηρίζει ότι όταν η OLAF διαβίβασε τις τελικές εκθέσεις της, η Επιτροπή δεν είχε ακόμη κοινοποιήσει το τελικό της συμπέρασμα σύμφωνα με το άρθρο 34, παράγραφος 4, του εν λόγω κανονισμού. Επιπλέον, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας επισημαίνει ότι, εν προκειμένω, τα ποσά που αναφέρονται στις τελικές εκθέσεις της OLAF δεν αντιστοιχούσαν σε εκείνα που αποκλείστηκαν από τη χρηματοδότηση της Ένωσης με την προσβαλλόμενη απόφαση.
- 71 Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας συμπεραίνει από τα προεκτεθέντα ότι τα διάφορα έγγραφα που ανταλλάχθηκαν κατά τη διοικητική διαδικασία μπορούν να θεωρηθούν μόνο ως προπαρασκευαστικά της προσβαλλόμενης απόφασης, και όχι ως έκθεση ελέγχου ή ανάλογο έγγραφο κατά την έννοια του άρθρου 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013. Κατά συνέπεια, θεωρεί ότι το εν λόγω άρθρο πρέπει να ερμηνευθεί υπό την έννοια ότι ως χρόνος παραλαβής μιας τέτοιας έκθεσης ελέγχου ή ανάλογου εγγράφου πρέπει εν προκειμένω να θεωρηθεί ο χρόνος κοινοποίησης της προσβαλλόμενης απόφασης. Επιπλέον, στηριζόμενη στον κανονισμό (ΕΕ, Ευρατόμ) 883/2013 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου, της 11ης Σεπτεμβρίου 2013, σχετικά με τις έρευνες που πραγματοποιούνται από την Ευρωπαϊκή Υπηρεσία Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) και την κατάργηση του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1073/1999 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου και του κανονισμού (Ευρατόμ) αριθ. 1074/1999 του Συμβουλίου (ΕΕ 2013, L 248, σ. 1), διευκρινίζει ότι η διαβίβαση των τελικών εκθέσεων και των συστάσεων της OLAF στις εθνικές αρχές δεν συνεπάγεται υποχρεώσεις ως προς τη συνέχεια που πρέπει να δοθεί σε αυτές από τις εν λόγω αρχές. Ως εκ τούτου, κατά τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας, οι εκθέσεις αυτές δεν μπορούν να οδηγήσουν αυτομάτως στην κίνηση διοικητικής ή δικαστικής διαδικασίας ούτε στην έκδοση πράξεων της Ένωσης, όπως η προσβαλλόμενη απόφαση. Τέλος, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας προσθέτει ότι η Επιτροπή ουδόλως κοινοποίησε την ερμηνεία που υιοθέτησε μέσω κατευθυντήριων γραμμών ή της συναφούς νομοθεσίας.
- 72 Η Επιτροπή αμφισβητεί την ορθότητα της ανωτέρω επιχειρηματολογίας.

- 73 Δυνάμει του άρθρου 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013, «[γ]ια κάθε αχρεωστήτως καταβληθέν ποσό ή ως επακόλουθο παρατυπίας ή αμέλειας, τα κράτη μέλη ζητούν ανάκτηση από τον δικαιούχο εντός 18 μηνών αφότου εγκριθεί και, κατά περίπτωση, παραληφθεί από τον οργανισμό πληρωμών ή τον αρμόδιο για την ανάκτηση φορέα, έκθεση ελέγχου ή ανάλογο έγγραφο όπου διαπιστώνεται ότι έχει διαπραχθεί παρατυπία».
- 74 Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας υποστηρίζει ότι, εν προκειμένω, μόνο η κοινοποίηση της προσβαλλόμενης αποφάσεως θα μπορούσε να θεωρηθεί ως το χρονικό σημείο της παραλαβής έκθεσης ελέγχου ή ανάλογου εγγράφου, διότι τα άρθρα 52 και 54 του κανονισμού 1306/2013 πρέπει να ερμηνευθούν συνδυαστικά.
- 75 Εντούτοις, πρώτον, δυνάμει του άρθρου 52 του κανονισμού 1306/2013, όπως αυτό συμπληρώνεται από το άρθρο 34 του κανονισμού 908/2014, η διαδικασία εκκαθάρισης ολοκληρώνεται με την έκδοση από την Επιτροπή εκτελεστικών πράξεων που καθορίζουν τα ποσά τα οποία πρέπει να αποκλειστούν από την ενωσιακή χρηματοδότηση.
- 76 Αν ο νομοθέτης είχε την πρόθεση να ορίσει ως σημείο έναρξης της προθεσμίας των 18 μηνών, εντός της οποίας τα κράτη μέλη οφείλουν να ζητήσουν την ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών από τους δικαιούχους τους, το χρονικό σημείο της επίσημης περάτωσης της διαδικασίας εκκαθάρισης, όπως προβλέπεται στο άρθρο 52 του κανονισμού 1306/2013, θα είχε αναφερθεί ρητώς στις εκτελεστικές πράξεις που μνημονεύθηκαν στη σκέψη 74 ανωτέρω. Επιπροσθέτως, δεν θα γινόταν αναφορά ούτε σε έκθεση ελέγχου ή ανάλογο έγγραφο, δεδομένου ότι η χρήση των δύο αυτών εννοιών αφήνει να εννοηθεί ότι μπορεί να πρόκειται για έγγραφα διαφορετικής φύσεως, ενώ η διαδικασία εκκαθάρισης ως προς τη συμμόρφωση δύναται να περατωθεί μόνο με αποφάσεις.
- 77 Δεύτερον, δεν μπορεί να γίνει δεκτό το επιχείρημα της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας ότι οι τελικές εκθέσεις της OLAF δεν μπορούσαν να εξομοιωθούν με τις εκθέσεις ελέγχου ή ανάλογα έγγραφα που αναφέρονται στο άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013, διότι δεν καθιστούσαν δυνατό τον οριστικό καθορισμό των ποσών που έπρεπε να αποκλειστούν από την ενωσιακή χρηματοδότηση.
- 78 Ειδικότερα, η ερμηνεία της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας στηρίζεται σε εσφαλμένη ερμηνεία της επίμαχης διάταξης, από την οποία προκύπτει σαφώς ότι ο σκοπός της έκθεσης ελέγχου ή ανάλογου εγγράφου δεν είναι να καθοριστεί το ποσό των δαπανών που πρέπει να αποκλειστούν από τη χρηματοδότηση της Ένωσης, αλλά να εντοπισθεί η ύπαρξη παρατυπίας.
- 79 Τρίτον, ερειδόμενη στον κανονισμό 883/2013, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας θεωρεί ότι, δεδομένου ότι οι τελικές εκθέσεις της OLAF δεν μπορούν να οδηγήσουν αυτομάτως στην κίνηση διοικητικής ή δικαστικής διαδικασίας σε εθνικό επίπεδο, δεν μπορούν να θεωρηθούν ούτε ως εκθέσεις ελέγχου ή ανάλογα έγγραφα κατά την έννοια του άρθρου 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013.
- 80 Ωστόσο, στο πλαίσιο διαδικασίας εκκαθάρισης ως προς τη συμμόρφωση, ο προσδιορισμός της πράξεως στην οποία θεμελιώνεται η υποχρέωση του οικείου κράτους μέλους να ζητήσει την ανάκτηση αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών από τους δικαιούχους τους δεν εξαρτάται από την ερμηνεία του κανονισμού 883/2013, αλλά από την ερμηνεία του κανονισμού 1306/2013. Με άλλα λόγια, το γεγονός ότι προκύπτει, κατ' ουσίαν, από το άρθρο 11 του κανονισμού 883/2013 καθώς και από τη διάταξη της 21ης Ιουνίου 2017, Inox Mare κατά Επιτροπής (T-289/16, EU:T:2017:414), ότι οι αρμόδιες αρχές των κρατών μελών αποφασίζουν για τη συνέχεια που

πρέπει να δοθεί στις έρευνες που ολοκληρώνονται με τη διαβίβαση τελικής έκθεσης της OLAF, ουδόλως προδικάζει ότι μια τέτοια τελική έκθεση δύναται να θεωρηθεί ως έκθεση ελέγχου ή ανάλογο έγγραφο, κατά την έννοια του άρθρου 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013.

- 81 Πράγματι, η υποχρέωση να ζητηθεί ανάκτηση των απαιτήσεων που επηρεάζονται από τις διαπιστωθείσες στην εν λόγω τελική έκθεση παρατυπίες δεν απορρέει από τον κανονισμό 883/2013, αλλά από το άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013, το οποίο προβλέπει ότι, εφόσον έχει υποδειχθεί μια παρατυπία στο οικείο κράτος μέλος, το τελευταίο διαθέτει προθεσμία 18 μηνών για να ζητήσει την εν λόγω ανάκτηση από τους δικαιούχους.
- 82 Επομένως, ο τρίτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

Επί του τετάρτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται σφάλμα εκτιμήσεως, καθόσον η Επιτροπή έκρινε ότι ο οργανισμός πληρωμών δεν ενήργησε με τη δέουσα επιμέλεια και επέδειξε αμέλεια

- 83 Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας προβάλλει ότι το δίκαιο της Ένωσης διακρίνει μεταξύ των εννοιών της παρατυπίας και της απάτης. Συναφώς, τονίζει ότι τα κράτη μέλη διαθέτουν ελευθερία επιλογής όσον αφορά τις επιβλητέες κυρώσεις. Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας θεωρεί ότι η Επιτροπή δεν προέβη σε καμία εκτίμηση των περιστάσεων της υπό κρίση υπόθεσης όσον αφορά τις ενέργειες των οργανισμών πληρωμών σύμφωνα με τη βουλγαρική νομοθεσία και ότι, ως εκ τούτου, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι υφίστατο αμέλεια. Συγκεκριμένα, υποστηρίζει ότι ο οργανισμός πληρωμών είχε εκπληρώσει τα καθήκοντά του αμφισβητώντας τις εκδοθείσες από τα εθνικά δικαστήρια πρώτου βαθμού αποφάσεις με τις οποίες ακυρώθηκαν οι αποφάσεις αναστολής πληρωμών και ότι οι αρχές της είχαν, εν πάση περιπτώσει, παράσχει όλες τις πληροφορίες που ζητήθηκαν κατά τη διαδικασία εκκαθάρισης.
- 84 Όσον αφορά, ειδικότερα, την ανάκτηση των απαιτήσεων, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας ισχυρίζεται ότι η άσκηση αγωγής καθιστά δυνατή τη στοιχειοθέτηση της ευθύνης, όσον αφορά την επιστροφή των δαπανών, όχι μόνο των δικαιούχων της ενίσχυσης αλλά και των εμπλεκόμενων φυσικών προσώπων, ενώ δεν θα υφίστατο τέτοια δυνατότητα για τον οργανισμό πληρωμών στο πλαίσιο μιας διοικητικής διαδικασίας. Με την παράσταση πολιτικής αγωγής στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας, το κράτος θα ήταν επίσης σε θέση να λάβει γνώση των αποδεικτικών στοιχείων που συνελέγησαν κατά τη διάρκεια της έρευνας που διεξήχθη κατά το προκαταρκτικό στάδιο. Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας προσθέτει ότι έχει κριθεί ότι η δυνατότητα του κράτους να δηλώσει παράσταση πολιτικής αγωγής στο πλαίσιο της ποινικής διαδικασίας συνιστά αυτόνομη δικονομική οδό για την προστασία των δικαιωμάτων και των εννόμων συμφερόντων σε περίπτωση παράβασης της γενικής απαγόρευσης μη πρόκλησης ζημίας σε τρίτους, ενώ μπορεί να ασκηθεί παράλληλα με τη διαδικασία που προβλέπεται από την ειδική φορολογική διαδικασία, καθώς η μία δεν αντικαθιστά την άλλη.
- 85 Εξάλλου, όσον αφορά τη λήψη διοικητικού μέτρου, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας επισημαίνει ότι οι διαταγές του οργανισμού πληρωμών για την αναστολή των πληρωμών ακυρώθηκαν από τα εθνικά διοικητικά δικαστήρια της Βουλγαρίας. Υπογραμμίζει ότι, παρά ταύτα, ο οργανισμός πληρωμών δεν συνέχισε τη διαδικασία εξέτασης των αιτημάτων πληρωμής, γεγονός που δικαιολόγησε την άσκηση προσφυγής από έναν από τους δικαιούχους λόγω μη εκτέλεσης δικαστικής αποφάσεως. Στο πλαίσιο αυτό, επιβλήθηκε πρόστιμο στον πρόεδρο του οργανισμού πληρωμών, ενώ έγινε επίσης δεκτή προσφυγή ακυρώσεως κατά σιωπηρής αποφάσεως του τελευταίου με την οποία απορρίφθηκε η συνέχιση της διαδικασίας εξέτασης των αιτημάτων πληρωμής που είχαν ανασταλεί. Κατά συνέπεια, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας θεωρεί ότι, για

- να επιτευχθεί η ανάκτηση του συνόλου των ποσών που καταβλήθηκαν στο πλαίσιο ενός συγκεκριμένου προγράμματος, η έκδοση βεβαιώσεως απαιτήσεως του Δημοσίου στηριζόμενη στους λόγους αναστολής των πληρωμών που αναφέρονται στις εκθέσεις της OLAF θα ήταν, στο στάδιο αυτό, βέβαιο ότι θα αποτύχει. Εν προκειμένω, θεωρεί ότι τα στοιχεία των εκθέσεων της OLAF εξετάστηκαν, ενώ βάσει αυτών κινήθηκαν διαδικασίες. Επιπλέον, υποστηρίζει ότι οι βουλγαρικοί δικονομικοί κανόνες επιβάλλουν την υποχρέωση αναστολής της διοικητικής ή δικαστικής διαδικασίας στις περιπτώσεις κατά τις οποίες αποκαλύπτεται αξιόποινη πράξη ή διαπίστωση της οποίας θα επηρεάσει την έκβαση της εν λόγω διαδικασίας, και ότι η OLAF δεν έχει, μέχρι σήμερα, διαπιστώσει παράβαση καταλογιστέα στις αρμόδιες αρχές λόγω ελλείψεων στο σύστημα ελέγχου που έχει θεσπιστεί.
- 86 Η Επιτροπή αμφισβητεί την ορθότητα της ανωτέρω επιχειρηματολογίας.
- 87 Καταρχάς, υπενθυμίζεται ότι το άρθρο 58, παράγραφος 1, στοιχείο ε', του κανονισμού 1306/2013 προβλέπει ότι τα κράτη μέλη λαμβάνουν όλα τα μέτρα που είναι αναγκαία για την αποτελεσματική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης, και ιδίως για την ανάκτηση των ποσών που απωλέσθησαν εξαιτίας παρατυπιών ή αμέλειας. Επιπλέον, οφείλουν να λάβουν τα μέτρα που είναι αναγκαία για την κίνηση νομικών διαδικασιών, εφόσον κρίνεται αναγκαίο, προς τον σκοπό της ανάκτησης αυτής (απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 2019, Βέλγιο κατά Επιτροπής, C-587/17 P, EU:C:2019:75, σκέψη 66).
- 88 Το άρθρο 58, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013, καθόσον επιβάλλει στα κράτη μέλη την υποχρέωση να προστατεύουν τα οικονομικά συμφέροντα της Ένωσης και να ανακτούν τα αχρεωστήτως καταβληθέντα ποσά, αποτελεί την έκφραση, στον τομέα της χρηματοδότησης της κοινής γεωργικής πολιτικής, της γενικής υποχρέωσης επιμέλειας που προβλέπεται στο άρθρο 4, παράγραφος 3, ΣΕΕ. Η υποχρέωση αυτή, η οποία ισχύει καθ' όλη τη διαδικασία ανάκτησης των ποσών αυτών, συνεπάγεται ότι οι εθνικές αρχές προβαίνουν στην ανάκτηση άμεσα και εγκαίρως και χρησιμοποιούν τα μέσα ελέγχου και ανάκτησης που διαθέτουν προκειμένου να διασφαλίσουν την προστασία των συμφερόντων αυτών (απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 2019, Βέλγιο κατά Επιτροπής, C-587/17 P, EU:C:2019:75, σκέψη 67). Πράγματι, μετά την πάροδο ορισμένου χρόνου, υπάρχει κίνδυνος η αναζήτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών να καταστεί περίπλοκη ή αδύνατη, λόγω ορισμένων περιστάσεων, όπως, ιδίως, η παύση δραστηριοτήτων ή η απώλεια λογιστικών εγγράφων (απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 2020, Πορτογαλία κατά Επιτροπής, T-292/18, EU:T:2020:18, σκέψη 65).
- 89 Ωστόσο, οι ανωτέρω διατάξεις δεν προσδιορίζουν τα συγκεκριμένα μέτρα που πρέπει να λαμβάνονται προς τον σκοπό αυτόν, περιλαμβανομένων των δικαστικών διαδικασιών που πρέπει να κινούνται για την ανάκτηση των εν λόγω ποσών (απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 2019, Βέλγιο κατά Επιτροπής, C-587/17 P, EU:C:2019:75, σκέψη 68).
- 90 Ως εκ τούτου, στις εθνικές αρχές απόκειται, υπό την επιφύλαξη της τήρησης της υποχρέωσης επιμέλειας, να επιλέξουν τα ένδικο βοηθήματα τα οποία εκτιμούν ως καταλληλότερα προς ανάκτηση των επίμαχων ποσών, βάσει των ιδιαίτερων περιστάσεων της εκάστοτε περίπτωσης (απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 2019, Βέλγιο κατά Επιτροπής, C-587/17 P, EU:C:2019:75, σκέψη 70).
- 91 Εν προκειμένω, αφενός, πρέπει να εξακριβωθεί αν ο οργανισμός πληρωμών της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας παρέβη την υποχρέωση επιμέλειας που υπέχει, διότι δεν προέβη, εντός της προθεσμίας που προβλέπει το άρθρο 54, παράγραφος 1, του κανονισμού 1306/2013, στις αναγκαίες διοικητικές ενέργειες για την ανάκτηση των ποσών τα οποία κατά την OLAF είχαν

- καταβληθεί αχρεωστήτως στο πλαίσιο οκτώ εκ των επίμαχων προγραμμάτων. Αφετέρου, πρέπει να εκτιμηθεί αν η Δημοκρατία της Βουλγαρίας επέδειξε αμέλεια, κατά την έννοια του άρθρου 54, παράγραφος 5, στοιχείο γ', του ίδιου κανονισμού, καθόσον γνωστοποίησε στην Επιτροπή κατά τη διαδικασία εκκαθάρισης ότι, μέχρι να ολοκληρωθεί η εν εξελίξει ποινική έρευνα, ο εν λόγω οργανισμός πληρωμών δεν θα προέβαινε σε καμία ενέργεια προς την κατεύθυνση αυτήν ούτε αναφορικά με το ένατο πρόγραμμα.
- 92 Όπως προκύπτει ιδίως από την τελική γνώμη, η αμφισβητούμενη δημοσιονομική διόρθωση επιβλήθηκε στη Δημοκρατία της Βουλγαρίας για τον λόγο ότι ο βουλγαρικός οργανισμός πληρωμών επέδειξε αμέλεια καθόσον δεν ζήτησε την ανάκτηση των επίδικων δαπανών από τους δικαιούχους τους εντός των προθεσμιών που προβλέπονται στο άρθρο 54, παράγραφος 5, στοιχεία α' και γ', του κανονισμού 1306/2013.
- 93 Ωστόσο, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας ισχυρίζεται, κατ' ουσίαν, ότι ο οργανισμός πληρωμών αδυνατούσε να τηρήσει τις προθεσμίες αυτές διότι, δεδομένου ότι είχαν διαπιστωθεί απάτες, είχαν κινηθεί διαδικασίες ποινικού χαρακτήρα και δεν του επέτρεπαν να κινήσει παράλληλα διαδικασία ανάκτησης των οικείων δαπανών. Ως εκ τούτου, το εν λόγω κράτος μέλος υποστηρίζει ότι ήταν σκόπιμο να αναμείνει την ολοκλήρωση των διαδικασιών αυτών προτού προχωρήσει στην εν λόγω ανάκτηση.
- 94 Συναφώς, από τη νομολογία προκύπτει, αφενός, ότι, ακόμη και αν απόκειται στα κράτη μέλη να επιλέξουν τα κατάλληλα μέσα για να διασφαλίσουν την αποτελεσματικότητα των ελέγχων και την αμελλητί ανάκτηση των ενισχύσεων που καταβλήθηκαν αχρεωστήτως, η κίνηση ποινικής διαδικασίας δεν συνεπάγεται, ωστόσο, οπωσδήποτε ότι οι αρμόδιες αρχές δύνανται να απόσχουν από τη λήψη κάθε μέτρου αποβλέποντος, αν όχι στην ανάκτηση, τουλάχιστον στην εξασφάλιση μιας απαιτήσεως που απορρέει από αχρεώστητη καταβολή βάσει του οικείου Ταμείου (πρβλ. απόφαση της 10ης Οκτωβρίου 2012, Ελλάδα κατά Επιτροπής, T-158/09, μη δημοσιευθείσα, EU:T:2012:530, σκέψη 83), και, αφετέρου, ότι, κατ' ουσίαν, η μη τήρηση της υποχρέωσης επιμέλειας η οποία επιβάλλει στα κράτη μέλη να λάβουν τα αναγκαία μέτρα ώστε να διασφαλίσουν την αποτελεσματική προστασία των οικονομικών συμφερόντων της Ένωσης και την ανάκτηση των αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών δεν μπορεί να δικαιολογηθεί με την επίκληση εκ μέρους των κρατών μελών των χρονοβόρων διοικητικών ή δικαστικών διαδικασιών που κίνησε ο οικείος επιχειρηματίας (απόφαση της 30ής Ιανουαρίου 2020, Πορτογαλία κατά Επιτροπής, T-292/18, EU:T:2020:18, σκέψη 66).
- 95 Εν προκειμένω, όπως επιβεβαιώθηκε κατά την επ' ακροατηρίου συζήτηση, δεν αμφισβητείται ότι, κατά την ημερομηνία έκδοσης της προσβαλλόμενης αποφάσεως, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας δεν είχε λάβει κανένα μέτρο αστικής ή διοικητικής φύσεως προς τον σκοπό της ανάκτησης των επίδικων δαπανών. Επομένως, η μόνη διαδικασία που είχε κινηθεί κατά το χρονικό εκείνο σημείο ήταν ποινικής φύσεως και βρισκόταν στο στάδιο της προκαταρκτικής έρευνας και όχι στο στάδιο της δικαστικής διαδικασίας. Εξάλλου, οι διαταγές του οργανισμού πληρωμών, οι οποίες κατά τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας ακυρώθηκαν από τα εθνικά της δικαστήρια, αποσκοπούσαν στην αναστολή των πληρωμών που συνδέονταν με τα προγράμματα στο πλαίσιο των οποίων ανέκυψαν οι αναφερόμενες στις τελικές εκθέσεις της OLAF απάτες, και όχι στην ανάκτηση των ήδη καταβληθέντων ποσών.
- 96 Εξάλλου, δεν μπορεί να γίνει δεκτό το επιχείρημα της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας ότι, ακριβώς λόγω της πιθανότητας να ακυρωθούν τα ληφθέντα από τον οργανισμό πληρωμών μέτρα, με αποτέλεσμα να αποδειχθούν αναποτελεσματικά και δαπανηρά, ο εν λόγω οργανισμός αποφάσισε να μην προβεί σε τέτοιες ενέργειες στο στάδιο αυτό.

- 97 Πράγματι, όπως διαπιστώθηκε στη σκέψη 95 ανωτέρω, οι διαταγές του οργανισμού πληρωμών που ακυρώθηκαν από τα εθνικά δικαστήρια της Βουλγαρίας αφορούσαν την αναστολή των πληρωμών σε προγράμματα προώθησης, οι οποίες, όπως είχε διαπιστωθεί στις τελικές εκθέσεις της OLAF, ήταν επισφαλείς, και όχι την ανάκτηση των επίδικων δαπανών.
- 98 Συναφώς, από τη δικογραφία προκύπτει ότι δεν ασκήθηκαν προσφυγές κατά του συνόλου των διαταγών του οργανισμού πληρωμών ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας. Κατά συνέπεια, ουδόλως μπορεί να συναχθεί ότι, αν είχαν ληφθεί μέτρα για την ανάκτηση των επίδικων δαπανών, θα είχαν αποτελέσει στο σύνολό τους αντικείμενο προσφυγής ακυρώσεως ενώπιον των ίδιων δικαστηρίων. Ομοίως, τυχόν ακύρωσή τους από τα εθνικά δικαστήρια της Βουλγαρίας είναι επίσης όλως υποθετική.
- 99 Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει επίσης να επισημανθεί ότι, δυνάμει του άρθρου 54, παράγραφος 2, δεύτερο εδάφιο, του κανονισμού 1306/2013, εάν η Δημοκρατία της Βουλγαρίας είχε λάβει διοικητικά μέτρα με σκοπό την ανάκτηση των εν λόγω ποσών και, ταυτόχρονα, τα βουλγαρικά εθνικά δικαστήρια είχαν διαπιστώσει ότι δεν είχε διαπραχθεί παρατυπία, τότε θα μπορούσε να δηλώσει στο εν λόγω Ταμείο ως δαπάνη τη δημοσιονομική επιβάρυνση στην οποία υποβλήθηκε εν προκειμένω.
- 100 Τρίτον, διαπιστώνεται επίσης ότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας δεν παρέσχε κανένα στοιχείο ως προς τις προθεσμίες εντός των οποίων οι κινηθείσες διαδικασίες ήταν εύλογο να ολοκληρωθούν.
- 101 Κατόπιν όλων των ανωτέρω, ο τέταρτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του.

Επί του πέμπτου λόγου ακυρώσεως, με τον οποίο προβάλλεται παράβαση του άρθρου 54 του κανονισμού 1306/2013 και παραβίαση της αρχής της αναλογικότητας

- 102 Η Δημοκρατία της Βουλγαρίας επισημαίνει ότι η Επιτροπή δεν διαπίστωσε καμία παρατυπία κατά τον έλεγχο των διαφόρων προγραμμάτων προώθησης στο πλαίσιο των οποίων οι επίδικες δαπάνες θεωρήθηκαν εν τέλει ότι εγκυμονούν κίνδυνο για το οικείο Ταμείο. Επιπλέον, υποστηρίζει ότι από το άρθρο 54, παράγραφος 2, του κανονισμού 1306/2013 προκύπτει ότι η οικονομική επιβάρυνση που απορρέει από την απουσία ανάκτησης αχρεωστήτως καταβληθέντων ποσών πρέπει να κατανέμεται ομοιόμορφα μεταξύ της Ένωσης και του οικείου κράτους μέλους. Προσθέτει ότι δεν υφίστανται κανόνες εκκαθάρισης ως προς τη συμμόρφωση όταν οι παρατυπίες δεν αφορούν ελλείψεις στα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου των κρατών μελών. Διευκρινίζει ότι οι πληρωμές που πραγματοποιούνται από τα κράτη μέλη στο πλαίσιο του ΕΓΤΕ επιστρέφονται από τον προϋπολογισμό της Ένωσης. Συνεπώς, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας θεωρεί ότι, στο μέτρο που τα κράτη μέλη ενεργούν για λογαριασμό της Ένωσης, η Ένωση είναι αυτή που πρέπει να επωμίζεται τις ζημίες που προκαλούνται από τη συμπεριφορά των ιδιωτών όταν τα κράτη μέλη έκαναν ό,τι μπορούσαν για να διασφαλίσουν την κανονικότητα των χρηματοδοτούμενων από το ΕΓΤΕ πράξεων. Κατά συνέπεια, θεωρεί ότι, εν προκειμένω, η ευθύνη για τις δημοσιονομικές συνέπειες των παρατυπιών που διαπίστωσε η Επιτροπή πρέπει να επιμεριστεί με την Ένωση και ότι το ποσό των επίδικων δημοσιονομικών διορθώσεων είναι, ως εκ τούτου, δυσανάλογο.
- 103 Η Επιτροπή αμφισβητεί την ορθότητα της ανωτέρω επιχειρηματολογίας.
- 104 Πρώτον, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας υποστηρίζει, κατ' ουσίαν, ότι δεν υφίσταται κανόνας εκκαθάρισης ως προς τη συμμόρφωση όταν οι διαπιστωθείσες από την Επιτροπή παρατυπίες δεν αφορούν ελλείψεις στα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου των κρατών μελών.

- 105 Επ' αυτού, αρκεί να σημειωθεί ότι από το άρθρο 54, παράγραφος 5, του κανονισμού 1306/2013 προκύπτει ότι, εφόσον ακολουθεί τη διαδικασία του άρθρου 52, παράγραφος 3, του ίδιου κανονισμού, η Επιτροπή δύναται, μεταξύ άλλων, να εκδίδει εκτελεστικές πράξεις για να αποκλείσει από την ενωσιακή χρηματοδότηση τα ποσά που βαρύνουν τον γενικό προϋπολογισμό της Ένωσης σε τρεις περιπτώσεις, οι οποίες δεν αντιστοιχούν κατ' ανάγκην σε ελλείψεις των συστημάτων διαχείρισης και ελέγχου των κρατών μελών.
- 106 Εν προκειμένω, δεν αμφισβητείται ότι η επίδικη δημοσιονομική διόρθωση επιβλήθηκε βάσει δύο εκ των περιπτώσεων αυτών, ήτοι της προβλεπόμενης στο άρθρο 54, παράγραφος 5, στοιχείο α', του κανονισμού 1306/2013 περίπτωσης, η οποία αφορά την απουσία ανάκτησης αχρεωστήτως καταβληθεισών δαπανών εντός των προθεσμιών που προβλέπονται στο άρθρο 54, παράγραφος 1, του εν λόγω κανονισμού, και της προβλεπόμενης στο άρθρο 54, παράγραφος 5, στοιχείο γ', του ίδιου κανονισμού περίπτωσης, η οποία αφορά την απουσία ανάκτησης τέτοιων δαπανών λόγω αμέλειας που μπορεί να καταλογιστεί στις διοικητικές αρχές ή σε άλλο επίσημο φορέα του κράτους μέλους.
- 107 Κατά συνέπεια, το επιχείρημα ότι οι παρατυπίες που διαπίστωσε η Επιτροπή εν προκειμένω δεν αφορούν ελλείψεις στα συστήματα διαχείρισης και ελέγχου της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας δεν είναι κρίσιμο για την εκτίμηση της νομιμότητας της προσβαλλόμενης αποφάσεως και, ως εκ τούτου, πρέπει να απορριφθεί.
- 108 Ομοίως, από τα προεκτεθέντα συνάγεται ότι τα επιχειρήματα βάσει των οποίων η Δημοκρατία της Βουλγαρίας υποστηρίζει ότι δεν παρέβη τις υποχρεώσεις που απορρέουν από τον κανονισμό (ΕΚ) 3/2008 του Συμβουλίου, της 17ης Δεκεμβρίου 2007, σχετικά με ενέργειες ενημέρωσης και προώθησης υπέρ των γεωργικών προϊόντων στην εσωτερική αγορά και στις τρίτες χώρες (ΕΕ 2008, L 3, σ. 1), και από τον κανονισμό (ΕΚ) 501/2008 της Επιτροπής, της 5ης Ιουνίου 2008, για τη θέσπιση λεπτομερών κανόνων εφαρμογής του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 3/2008 (ΕΕ 2008, L 147, σ. 3), καθώς και ότι η εφαρμογή του καθεστώτος «πρόγραμμα προωθήσεων» επιμερίζεται με την Επιτροπή είναι άνευ σημασίας και πρέπει επίσης να απορριφθούν για τον ίδιο λόγο.
- 109 Δεύτερον, η Δημοκρατία της Βουλγαρίας επικαλείται το άρθρο 54, παράγραφος 2, του κανονισμού 1306/2013 προκειμένου να ζητήσει τον επιμερισμό της οικονομικής επιβάρυνσης που απορρέει από τις παρατυπίες που επηρεάζουν τις επίδικες δαπάνες με την Επιτροπή.
- 110 Ωστόσο, από την αιτιολογική σκέψη 37 του κανονισμού 1306/2013 προκύπτει ότι «[σ]ε ορισμένες περιπτώσεις αμέλειας του κράτους μέλους, δικαιολογείται ο καταλογισμός του συνόλου του ποσού στο οικείο κράτος μέλος».
- 111 Εν προκειμένω, η Επιτροπή επέβαλε την αμφισβητούμενη δημοσιονομική διόρθωση, διότι έκρινε ότι η μη λήψη οποιουδήποτε μέτρου για την ανάκτηση των επίδικων δαπανών έπρεπε να θεωρηθεί ως αμέλεια εκ μέρους της Δημοκρατίας της Βουλγαρίας.
- 112 Επιπλέον, διαπιστώνεται ότι το άρθρο 54, παράγραφος 2, του κανονισμού 1306/2013 προβλέπει τις περιπτώσεις στις οποίες η οικονομική επιβάρυνση που απορρέει από παρατυπίες που επηρεάζουν δαπάνες πραγματοποιηθείσες στο πλαίσιο του ΕΓΤΕ μπορεί να επιμεριστεί μεταξύ του οικείου κράτους μέλους και της Επιτροπής. Συγκεκριμένα, προβλέπει ότι, «[ε]φόσον η ανάκτηση [των αχρεωστήτως καταβληθεισών δαπανών] δεν πραγματοποιηθεί εντός τεσσάρων ετών από την ημερομηνία της αίτησης ανάκτησης ή εντός οκτώ ετών αν η ανάκτηση αποτελεί

αντικείμενο προσφυγής ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων, οι δημοσιονομικές επιπτώσεις της μη ανάκτησης βαρύνουν κατά 50 % το οικείο κράτος μέλος και κατά 50 % τον προϋπολογισμό της Ένωσης».

- 113 Ωστόσο, η διάταξη αυτή δεν εφαρμόζεται εν προκειμένω, δεδομένου ότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας δεν έχει υποβάλει αίτηση ανάκτησης κατά την έννοια της εν λόγω διάταξης, ενώ τέτοια αίτηση δεν έχει αποτελέσει αντικείμενο προσφυγής ενώπιον των εθνικών της δικαστηρίων, πράγμα που συνιστά, άλλωστε, τον λόγο καθεαυτών της επίδικης δημοσιονομικής διόρθωσης.
- 114 Κατά συνέπεια, ο πέμπτος λόγος ακυρώσεως πρέπει να απορριφθεί στο σύνολό του και, ως εκ τούτου, η προσφυγή πρέπει να απορριφθεί.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 115 Κατά το άρθρο 134, παράγραφος 1, του Κανονισμού Διαδικασίας, ο ηττηθείς διάδικος καταδικάζεται στα δικαστικά έξοδα, εφόσον υπάρχει σχετικό αίτημα του νικήσαντος διαδίκου.
- 116 Δεδομένου ότι η Δημοκρατία της Βουλγαρίας ηττήθηκε, πρέπει να καταδικαστεί στα δικαστικά έξοδα, σύμφωνα με το σχετικό αίτημα της Επιτροπής.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΓΕΝΙΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (πρώτο τμήμα)

αποφασίζει:

- 1) Απορρίπτει την προσφυγή.**
- 2) Καταδικάζει τη Δημοκρατία της Βουλγαρίας στα δικαστικά έξοδα.**

Kanninen

Róltorak

Stancu

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 8 Μαρτίου 2023.

(υπογραφές)